

تأثیر سیاست‌های نفتی بر روابط آمریکا و ایران

۱۶ خرداد ۱۴۰۴ ساعت ۱۷:۴۷

توسعه کشت پنبه ایران برای تولید پارچه‌های پنبه‌ای و کشت نیشکر در جنوب کشور از دیگر طرح‌های وزیرمختار آمریکا، ادوارد اسپنسر بود. هم چنین تنباکو و سرمایه‌گذاری در زمینه این محصول، به علاوه وارد کردن تخم گیاهان مختلف از آمریکا مورد توجه قرار گرفته بود.

آمریکا در دوره قاجار و مشروطه به دلیل اتخاذ سیاست انزواگرایی، روابط چندانی با کشورهای دنیا از جمله ایران نداشت. با این حال بعد از آنکه مورگان شوستر آمریکایی به عنوان مستشار وارد ایران شد، تلاش شد روابط اقتصادی دو کشور بتدریج در برخی زمینه‌ها گسترش یابد و حتی در برخی از موارد، آمریکا انحصار واردات را به دست آورد. اما انگلیس با احساس خطر از این موضوع، خیلی زود آمریکا را از میدان رقابت خارج کرد:

«توسعه کشت پنبه ایران برای تولید پارچه‌های پنبه‌ای و کشت نیشکر در جنوب کشور از دیگر طرح‌های وزیرمختار آمریکا، ادوارد اسپنسر بود. هم چنین تنباکو و سرمایه‌گذاری در زمینه این محصول، به علاوه وارد کردن تخم گیاهان مختلف از آمریکا مورد توجه قرار گرفته بود. تجربه شوستر در دوره مشروطه نشان داد اوضاع غیر از آن چیزی بوده است که اسپنسر در دوره امیرکبیر تصور می‌کرد. این مرحله خاتمه نیافته بود که رقیب قدرتمند دیگری، یعنی شرکت نفت انگلیس و ایران از راه رسید. تا پیش از این آمریکایی‌ها در زمینه عرضه نفت سفید حداقل در خلیج فارس بلامنازع بودند؛ اما با ورود این شرکت به عرصه رقابت‌ها، بازار جنوب ایران از انحصار آنها درآمد. استاندارد اوایل درست قبل از ورشکستگی به دست رقیبان یهودی و انگلیسی، دیگر حتی نمی‌توانست سرمایه خود را بازگرداند. از این رو به بغداد روی آورد و محصول خود را به آنجا صادر کرد. شرکت نفت انگلیس و ایران به سرعت راه خود را به قلمرو نفوذ روسیه هم گشود و ستیزی نهانی و بی‌امان با برادران نوبل به راه انداخت. اینک نفت ایران به بازارهای هند و مناطق خاورمیانه صادر می‌شد. تا این زمان به جز ایران در هیچ نقطه خلیج فارس نفتی به دست نمی‌آمد، در حقیقت از جنگ اول جهانی به بعد بود که انگلیسی‌ها استحصال نفت کشورهای عربی را آغاز کردند.»

۱. سیاست انزواگرایی آمریکا:

○ در دوره قاجار، سیاست انزواگرایی آمریکا موجب کاهش روابط این کشور با دیگر کشورها، از جمله ایران، شد.

ورود مورگان شوستر:

○ مورگان شوستر، مشاور آمریکایی، از طریق تلاش برای تقویت روابط اقتصادی، کمک کرد تا برخی از زمینه‌ها در ارتباط با ایران باز شود.

او در تلاش بود تا روابط اقتصادی بین دو کشور را گسترش دهد و حتی در برخی کالاها، انحصار واردات را به دست آورد.

رقابت با بریتانیا:

○ انگلیس به عنوان رقیب اصلی برای آمریکا در ایران در تلاش بود تا نفوذ خود را حفظ کند و به سرعت با ورود شرکت نفت انگلیس و ایران، آمریکایی‌ها را از رقابت خارج کرد.

رشد کشت پنبه و نیشکر و توجه به تنباکو و گیاهان مختلف نشان‌دهنده تلاش‌های آمریکا برای گسترش اقتصادی در ایران بود.

نفوذ شرکت نفت انگلیس و ایران:

○ این شرکت به سرعت به بازار نفت ایران نفوذ پیدا کرد و عرضه نفت سفید که پیش‌تر در انحصار آمریکایی‌ها بود، را تحت تأثیر قرار داد.

رقابت با برادران نوبل و گسترش نفوذ شرکت‌های انگلیسی در ایران و دیگر کشورهای حاشیه خلیج فارس به یکی از داستان‌های مهم این دوره تبدیل شد.

تأثیر جنگ جهانی اول:

○ پس از جنگ جهانی اول، انگلیسی‌ها شروع به استحصال نفت از کشورهای عربی کردند، که نشان‌دهنده تغییرات عمده‌ای در بازار نفت خاورمیانه است.

این متن به روشنی نشان می‌دهد که چگونه عوامل داخلی و بین‌المللی بر روابط اقتصادی و سیاسی ایران در دوران قاجار تأثیر گذاشتند و چگونه رقابت‌های جهانی موجب تغییر در الگوهای قدرت اقتصادی در منطقه شدند. ارتقاء و تخریب موقعیت آمریکا جریان‌های پیچیده‌ای را در دوران مشروطه تحت تأثیر قرار داد و مبارزه بر سر منابع طبیعی آن زمان، روایت تاریخی جذابی است.

منبع: حسین آبادیان، بحران مشروطیت در ایران، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۳، صص ۵۹۰-۵۹۱

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/50113/ایران-آمریکا-روابط-نفتی-های-سیاست-تأثیر/50113>